

УДК 344.22 (477)

DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.94.3.11>

УДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛОЖЕНЬ СТ. 69-2 КК УКРАЇНИ НА ПІДСТАВІ ЇХ АНАЛІЗУ ТА СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

Забуга Ю.Ю.,
кандидат юридичних наук, доцент
асистентка кафедри кримінального права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0003-1805-515X

Васянович Д.О.,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
факультету прокуратури
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0009-0002-4651-1044

Забуга Ю.Ю., Васянович Д.О. Удосконалення положень ст. 69-2 КК України на підставі їх аналізу та судової практики їх застосування.

Авторами було проведено дослідження положень Закону України “Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення регулювання угод про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, пов’язаних з корупцією” від 29.10.2024 № 4033-IX (далі – Закону України від 29.10.2024 № 4033-IX) в частині змін, внесених до чинного Кримінального кодексу України (далі – КК). При цьому було зроблено висновок про кардинальну зміну антикорупційної політики держави в частині протидії та запобігання корупції в бік суттєвого пом’якшення останньої. Цим Законом відбулося часткове скасування заборон щодо застосування окремих пільгових інститутів до осіб, засуджених за корупційні чи пов’язані з корупцією кримінальні правопорушення. Підставою для цього виступає укладена угода про визнання винуватості. Було встановлено, що прийняття Закону України від 29.10.2024 № 4033-IX зумовлене прагненням законодавця посилити ефективність протидії корупції шляхом стимулювання укладення угод про визнання винуватості на практиці та спробою одночасного забезпечення реалізації принципу невідворотності кримінальної відповідальності та покарання для осіб, засуджених за корупційні чи пов’язані з корупцією кримінальні правопорушення у випадку призначення покарання за ст. 69-2 КК. Разом із тим, сама по собі позитивна ідея, закладена законодавцем у приписах Закону України від 29.10.2024 № 4033-IX, не усуває недоліків її нормативної реалізації. Зокрема, було встановлено, що ст. 69-2 КК, в якій вперше за роки чинності КК законодавець здійснює відсилку для встановлення підстав пом’якшення покарання до відповідних приписів Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), порушує вимоги ч. 3 ст. 3 КК.

Авторами були встановлені передумови та підстави застосування ст. 69-2 КК, уточнені їх кримінально-правові наслідки. Набули подальшого розвитку висновки про те, що підстави призначення покарання за приписами ст. 69-2 КК недостатньо формалізовані, тоді як кримінально-правові наслідки її застосування недостатньо диференційовані та не узгоджуються із приписами ст. 69-1 КК. Аналіз практики застосування ст. 69-2 КК лише підтвердив низку виявлених неузгодженостей між законодавчими приписами цієї статті та іншими нормами в межах розділу XI Загальної частини КК. До того ж були виявлені поодинокі випадки порушення судом та сторонами угоди про визнання винуватості способів пом’якшення покарання за правилами цієї статті. Так, інколи сторони угоди про визнання винуватості відмовлялися призначати одне із додаткових покарань, передбачених у санкції статті (частини статті) Особливої частини КК, як обов’язкове. Суд, який затверджував такі угоди, фактично допустив порушення приписів ч. 1 ст. 69-2 КК, що є підставою для апеляційного оскарження такого вироку та його подальшого скасування.

Була запропонована нова редакція ст. 69-2 КК, а також низка інших змін до інших норм як чинного КК, так і КПК, що дозволяють усунути виявлені розбіжності між ст. 69-2 та іншими нормами кримінального законодавства та недоліки у застосуванні приписів цієї статті на практиці.

Ключові слова: кримінальне право, кримінальне законодавство, призначення покарання, угоди про визнання винуватості, корупційні злочини, призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.

Zabuha Yu.Yu., Vasianovych D.O. Improving the provisions of Article 69-2 of the Criminal Code of Ukraine based on their analysis and judicial practice of application.

The authors examined the provisions of the Law of Ukraine “On Amendments to the Criminal Code of Ukraine and the Criminal Procedure Code of Ukraine on Improving the Regulation of Plea Agreements in Criminal Proceedings Concerning Corruption Criminal Offenses and Criminal Offenses Related to Corruption” of 29 October 2024 No. 4033-IX (hereinafter referred to as the Law of Ukraine of 29 October 2024 No. 4033-IX), insofar as it amends the current Criminal Code of Ukraine (hereinafter referred to as the CC of Ukraine). The analysis led to the conclusion that the State’s anti-corruption policy has undergone a substantial shift in the field of combating and preventing corruption, namely, toward its significant mitigation. The Law partially lifted certain prohibitions on the application of specific preferential legal mechanisms to persons convicted of corruption-related offenses, provided that a plea agreement has been concluded.

It was further established that the adoption of the Law of Ukraine No. 4033-IX of 29 October 2024 was intended to enhance the effectiveness of anti-corruption measures by encouraging the use of plea agreements in practice, while also seeking to secure the implementation of the principle of inevitability of criminal liability and punishment in relation to persons convicted of corruption criminal offenses or criminal offenses related to corruption, in cases where punishment is imposed under Article 69-2 of the CC of Ukraine. At the same time, the legislator’s concept, despite its positive orientation, does not eliminate the shortcomings of its normative implementation. In particular, it was found that the provisions of Article 69-2 of the CC of Ukraine, which for the first time in the period of the Code’s operation refer to relevant provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine (hereinafter referred to as the CPC of Ukraine) for determining the grounds for mitigation of punishment, are inconsistent with Part 3 of Article 3 of the CC of Ukraine.

The authors identified the prerequisites and grounds for the application of Article 69-2 of the CC of Ukraine and clarified its criminal-law consequences. It was concluded that the grounds for punishing Article 69-2 of the CC of Ukraine are insufficiently formalized, while the criminal-law consequences of its application are insufficiently differentiated and do not fully correspond to Article 69-1 of the CC of Ukraine. An analysis of practice under Article 69-2 of the CC of Ukraine further confirmed some inconsistencies between the legislative provisions of this Article and other norms within Section XI of the General Part of the CC of Ukraine. In addition, isolated cases were identified in which the court and the parties to a plea agreement failed to comply with the rules for mitigating punishment under this Article. In particular, the parties occasionally agreed not to impose one of the additional punishments provided for in the sanction of the relevant article (or part thereof) of the Special Part of the CC of Ukraine as mandatory. By approving such agreements, the court effectively violated Part 1 of Article 69-2 of the CC of Ukraine, which constitutes grounds for appeal and subsequent reversal of the judgment.

Finally, the authors proposed a new wording of Article 69-2 of the CC of Ukraine, together with some other amendments to both the CC of Ukraine and the CPC of Ukraine, aimed at eliminating the identified inconsistencies and deficiencies in the practical application of this provision.

Key words: criminal law, criminal legislation, imposition of punishment, plea agreements, corruption offences, imposition of a more lenient punishment that is prescribed by law.

Постановка проблеми. Як свідчить досвід України, в умовах воєнного стану найбільшим внутрішнім ворогом воюючої держави є корупція. Зниження її рівня дозволить не тільки зміцнити рівень довіри суспільства до державних інституцій, але й позитивно вплине на підвищення стану обороноздатності нашої держави, обсяги її фінансової та військової підтримки з боку іноземних партнерів та перспективи післявоєнної відбудови. Суттєво збільшить це і шанси України на вступ до ЄС [1].

У 2025 р. показник України в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index – CPI) зріс на один бал і наразі становить 36 балів [2]. Проте спроба знищити антикорупційні органи в липні 2025 р. та “Картонна революція”, як і постійні гучні корупційні скандали, не дозволили отримати нашій державі більш високі показники. Тож з одного боку, на сьогодні корупція залишається доволі поширеним явищем в Україні, попри війну, а з іншого – існує запит суспільства на якісне та результативне розслідування корупційних кримінальних проваджень.

На цьому тлі увагу привертають зміни, внесені законодавцем до положень Загальної частини Кримінального кодексу України (далі – КК) Законом України “Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення регулювання угод про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, пов’язаних з корупцією” від 29.10.2024 № 4033-IX (далі – Закон України № 4033-IX від 29.10.2024), які набрали чинності 01.11.2024 р. Зокрема, цим Законом новими положеннями були доповнені ч. 3 ст. 53 та частини 1 та 2 ст. 75 КК [3]. Особливої уваги заслуговує поява у розділі XI Загальної частині КК ст. 69-2, яка встановлює особливості призначення більш м’якого покарання, ніж передбачено законом, у випадках укладання угоди про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень або кримінальних правопорушень, пов’язаних з корупцією, яка і становить предмет нашого подальшого дослідження.

Зазначені нововведення потребують осмислення, адже Законом України від 29.10.2024 № 4033-IX відбулась легалізація застосування до осіб, які вчинили корупційні чи пов’язані із корупцією кримінальні правопорушення, окремих видів пільгових інститутів кримінального права (таких як, призначення більш м’якого покарання, ніж передбачено законом, звільнення від відбування покарання з випробуванням), але виключно у випадку, коли їх узгодження відбувається сторонами кримінального провадження (прокурором та підозрюваним/обвинуваченим у вчиненні корупційного чи пов’язаного з корупцією кримінального правопорушення), які уклали між собою угоду про визнання винуватості. Підвищена зацікавленість до цих питань виникає не тільки через кардинальну зміну антикорупційної політики держави, але й у зв’язку із тим, що вперше майже за 25 років чинності КК 2001 р. у його загальній частині з’явилася норма, яка відсилає для встановлення підстав застосування ст. 69-2 КК до положень Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), що свідчить про порушення приписів ч. 3 ст. 3 КК. Дослідження потребує і практика призначення покарання за правилами ст. 69-2 КК. Хоча вона тільки й формується, адже із часу набрання чинності змін, внесених Законом України від 29.10.2024 № 4033-IX, минуло півтора року, проте не можна виключати і наявність помилок під час застосування ст. 69-2 КК. Вчасне виявлення та надання рекомендацій щодо усунення таких помилок в майбутньому сприятиме єдності судової практики та забезпечуватиме дотримання принципів законності та справедливості під час призначення покарання.

Стан опрацювання проблематики. Незважаючи на те, що багато науковців цікавилися проблемами призначення покарання на підставі угод у кримінальному провадженні, на сьогодні можна віднайти не так багато наукових робіт, присвячених аналізу приписів ст. 69-2 КК. Так, критичний аналіз положень самого першого законопроекту, який вочевидь був «чернеткою» майбутнього Закону України від 29.10.2024 № 4033-IX¹ (зокрема і положень ст. 69-2 КК), був здійснений О.В. Євдокімовою [4]. Одним із перших науковців, хто дослідив правову природу приписів ст. 69-2 КК, умови та кримінально-правові наслідки застосування цієї норми, її співвідношення зі ст. 69 КК, був Д.Є. Крикливець [5]. Особливості застосування положень ст. 69-2 КК ґрунтовно досліджував і Ю.А. Пономаренко [6]. Теоретичні та практичні проблеми пом’якшення покарання на підставі ст. 69-2 КК у своїй праці розглядали і О.П. Рябчинська та Д.О. Большакова [7]. В.Л. Гончарук у своєму дослідженні, присвяченому порівнянню українського досвіду укладення угод із американським, також торкнувся аналізу змін, внесених до КК Законом України від 29.10.2024 № 4033-IX [8]. Ці наукові праці становлять підґрунтя для подальшого вивчення особливостей призначення більш м’якого покарання, ніж передбачено законом, на підставі угод у корупційних та пов’язаних із корупцією кримінальних правопорушеннях. Водночас в жодній із зазначених

¹ Йдеться про проєкт Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо підвищення ефективності укладення угод про визнання винуватості № 11340 від 14 червня 2024 р.

робіт не було запропоновано рекомендацій щодо вдосконалення законодавчих приписів ст. 69-2 КК, спрямованих, зокрема, і на усунення колізії з положеннями ч. 3 ст. 3 КК, що і буде становити мету цієї статті.

Виклад основного матеріалу.

1. Доцільність запроваджених нововведень до кримінального законодавства Законом України від 29.10.2024 № 4033-ІХ. Протягом останніх неповних 10 р. діяла законодавча заборона на призначення більш м'якого покарання, ніж передбачене законом, у випадку засудження особи за корупційне кримінальне правопорушення чи кримінальне правопорушення, пов'язане з корупцією. Ця заборона вперше з'явилася у ч. 1 ст. 69 КК у 2014 р. у зв'язку із прийняттям Закону України від 14.10.2014 № 1698-VII "Про Національне антикорупційне бюро України". Цим законом була встановлена і низка інших заборон на застосування пільгових інститутів кримінального права до осіб, які вчинили корупційні кримінальні правопорушення (див. ст.ст. 45-48, ч. 4 ст. 74, ч. 1 ст. 75, ч. 1 ст. 79, ст. 81-1 та ч. 2 ст. 91 КК). Надалі ці заборони були поширені і на кримінальні правопорушення, пов'язані із корупцією (див. Закон України "Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування" від 29.06.2021 № 1576-ІХ). Такий стан кримінального законодавства, як справедливо зазначає Ю.А. Пономаренко, був проявом державної кримінально-правової політики, що характеризувалася посиленням й уніфікацією кримінальної відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією кримінальні правопорушення [6, с. 65]. Тобто тривалий час законодавець вважав, що запорукою вдалої боротьби з корупцією в Україні є невідворотне застосування найбільш суворого кримінально-правового засобу, яким є покарання, до осіб, засуджених за вчинення корупційних чи пов'язаних із корупцією кримінальних правопорушень. Проте зміни та доповнення, внесені до КК Законом України від 29.10.2024 № 4033-ІХ, зокрема і поява у КК приписів ст. 69-2, як вже зазначалося, свідчить про часткове скасування цих заборон. Тож останнім часом відбулася кардинальна зміна у кримінально-правовій політиці держави у сфері боротьби із корупцією в бік її пом'якшення. Закономірно постає питання, а чим обумовлений такий несподіваний перехід до більш м'якого кримінально-правового впливу на осіб, які вчинили корупційні та пов'язані із корупцією кримінальні правопорушення?

Відповідь на це питання варто пошукати у пояснювальній записці до проекту вже Закону України від 29.10.2024 № 4033-ІХ. Її аналіз свідчить, що необхідність внесення змін до чинного законодавства обумовлювалася потребою посилення боротьби з корупцією, що, на думку авторів законопроекту, може бути досягнуто шляхом розширення практики застосування інституту угод про визнання винуватості через його вдосконалення. Передбачалося, що збільшення кількості укладених угод стане запорукою пришвидшення здійснення кримінального провадження та підвищення ефективності протидії корупції і її наслідкам. Крім того, серед очікуваних результатів прийняття акта визначалося прискорення відшкодування збитків або шкоди, завданих корупційними та пов'язаними з корупцією кримінальними правопорушеннями [9].

Сама ідея, закладена у положеннях цього Закону – збільшити кількість укладених угод про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних чи пов'язаних із корупцією кримінальних правопорушень – заслуговує на практичне втілення та має бути оцінена доволі позитивно. Особливо, якщо брати до уваги, що призначення покарання за правилами ст. 69-2 КК свідчитиме про застосування до корупціонера покарання, яке він буде реально відбувати, адже подальше звільнення засудженого від відбування основного покарання з випробуванням за правилами ст. 75 КК у такому випадку забороняється (ч. 2 ст. 69-2 КК). Таким чином, застосування ст. 69-2 КК на практиці сприятиме втіленню принципу невідворотності кримінальної відповідальності та покарання, що, на думку Ч. Беккарія справляє більший превентивний ефект, ніж суворі санкції, поєднані з можливістю уникнення відповідальності [10, с. 55-58].

Тож, в цілому, прийняття Закону України від 29.10.2024 № 4033-ІХ було цілком зваженим кроком законодавця, а ідея, закладена самим законопроектом, є вірною. Питання лише в тому, чи вдало була реалізована така ідея? Відповідь на це питання спробуємо надати нижче.

2. Правова природа положень ст. 69-2 КК та їх співвідношення із приписами ч. 5 ст. 65 та ст. 69 КК. Варто повністю погодитись з думкою Д.Є. Крикливця та Ю.А. Пономаренка про те, що приписи ст. 69-2 КК за своєю правовою природою є спеціальними правилами (спеціальними заса-

дами) призначення покарання [5, с. 610; 6, с. 68-69]. Застосування цієї статті на практиці дозволяє сторонам угоди про визнання винуватості обрати (а згодом суду, за умови затвердження цієї угоди – і призначити) основне покарання нижче від його найнижчої (мінімальної) межі, встановленої у санкції статті Особливої частини КК, яка передбачає відповідальність за корупційне чи пов'язане із корупцією кримінальне правопорушення [6, с. 69; 7, с. 146]. Таким чином, відбувається відступ від першої загальної засади призначення покарання, відповідно до якої суд призначає покарання у межах санкції статті Особливої частини КК (п. 1 ч. 1 ст. 65 КК).

Немає сумнівів і в тому, що положення ч. 5 ст. 65 та ст. 69-2 КК співвідносяться як загальна та спеціальна норма відповідно. Так, ч. 5 ст. 65 КК надає сторонам кримінального провадження, які уклали між собою угоду про примирення або про визнання винуватості, право узгоджувати на власний розсуд міру покарання, яку має призначити суд у випадку затвердження цієї угоди. При цьому сторони такої угоди повинні керуватися загальними засадами та спеціальними правилами призначення покарання. Правила ж ст. 69-2 КК дозволяють узгодити сторонам покарання менш суворе, ніж передбачено законом, тобто відбувається конкретизація приписів ч. 5 ст. 65 КК.

Більш складним питанням залишається встановлення співвідношення між положеннями ст. 69-2 та ст. 69 КК. Д. Є. Крикливець стверджує, що вказані норми перебувають у колізії між собою. Як зазначає вчений, оскільки ст. 69 КК не містить жодної вказівки на ст. 69-2, то заборона на застосування більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, до корупціонерів вважається абсолютною, тому положення ст. 69-2, відповідно, суперечать загальному правилу [5, с. 610]. Висловлена науковцем теза про відсутність спеціальної вказівки на можливість призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, судом у випадку укладення угоди про визнання винуватості у корупційних чи пов'язаних із корупцією, без сумнівів є недоліком Закону України від 29.10.2024 № 4033-ІХ, який має бути обов'язково усунений законодавцем у майбутньому. Проте з позицією щодо наявності колізії між статтями 69 та 69-2 КК погодитись важко. Видається, що у вказаних статтях йдеться про різні порядки застосування спеціальних правил (спеціальних засад) призначення покарання більш м'якого, ніж передбачене законом. Заборона щодо застосування положень ст. 69 КК до осіб, які засуджені за корупційне чи пов'язане з корупцією кримінальне правопорушення, стосується виключно тих випадків, коли положення цієї норми застосовує суд, тобто коли призначення покарання відбувається у загальному порядку.

Подібна ситуація прослідковувалася у період з 2014 по 2024 рр. щодо можливості звільнення від відбування покарання з випробуванням осіб, засуджених за корупційні чи пов'язані із корупцією кримінальні правопорушення. Як зазначалося вище, у 2014 р. законодавцем у ч. 1 ст. 75 КК було встановлено заборону на звільнення від відбування покарання з випробуванням осіб, засуджених за корупційні (а згодом – і пов'язані з корупцією) злочини (кримінальні правопорушення). При цьому ч. 2 ст. 75 КК визначала спеціальний порядок застосування цього виду звільнення від відбування покарання у разі узгодження його сторонами, що уклали угоду про визнання винуватості чи про примирення. На практиці ж суди, після перевірки законності таких угод, затверджували їх навіть у тих випадках, коли даний вид звільнення від відбування покарання узгоджували між собою сторони кримінального провадження, що уклали угоду про визнання винуватості у кримінальному провадженні щодо корупційного чи пов'язаного з корупцією кримінального правопорушення. Таким чином, на практиці відбувався фактичний “обхід” заборони, передбаченої у ч. 1 ст. 75 КК.

Видається, що не останню роль у формуванні такої суперечливої на перший погляд судової практики відіграла постанова пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ “Про практику здійснення судами кримінального провадження на підставі угод” від 11.12.2015 № 13 (далі – ПП ВССУ від 11.12.2015 № 3). Так в абз. 4 п. 12 цієї постанови було вперше зазначено про існування двох порядків звільнення від відбування покарання з випробуванням – загального, який здійснюється судом, і спеціального – у випадку, коли такий вид звільнення узгоджується сторонами кримінального провадження, які уклали між собою угоду про примирення чи про визнання вини. При цьому зазначалося, що вимоги, визначені ч. 1 ст. 75 КК, а отже, і заборона щодо застосування випробування до особи, засудженої за корупційне кримінальне правопорушення, на такі випадки не поширюється, головне, щоб сама угода у кримінальному провадженні відповідала приписам КПК [11]. Законом України від 29.10.2024 № 4033-ІХ, яким до чинного КК було включено і ст. 69-2, така судова практика була остаточно легалізована законодавцем шляхом внесення відповідних змін до ст. 75 КК.

Тлумачивши п. 12 ПП ВССУ від 11.12.2015 №13, також можна прийти до висновку, що при укладенні угоди про визнання винуватості сторони, при узгодженні міри покарання, зобов'язані керуватися як загальними засадами, так і спеціальними правилами (спеціальними засадами) призначення покарання, в тому числі – і положеннями ст. 69 КК.

У такому випадку, новела чинного КК, а саме ст. 69-2 є спеціальною нормою по відношенню до ст. 69 КК у випадку, коли її застосовують сторони угоди в кримінальному провадженні щодо корупційного та пов'язаного із корупцією кримінального правопорушення.

3. Передумови та підстави призначення покарання за правилами ст. 69-2 КК, а також кримінально-правові наслідки їх застосування.

При аналізі спеціальних правил (спеціальних засад) призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом (ст. 69 КК), виділяють передумови та підстави їх застосування [12, с. 431].

Передумовами призначення покарання на підставі ст. 69-2 КК є:

1) вчинення особою корупційного чи пов'язаного із корупцією кримінального правопорушення, вичерпний перелік яких передбачений у примітці до ст. 45 КК. При цьому немає значення, до якого виду кримінальних правопорушень за ступенем тяжкості відповідно до ст. 12 КК вони належать. Тож призначити більш м'яке покарання, ніж передбачено законом за правилами ст. 69-2 КК, можна у випадку вчинення особою корупційного чи пов'язаного з корупцією: а) кримінального проступку, б) нетяжкого злочину, в) тяжкого злочину; г) особливо тяжкого злочину;

2) укладення угоди про визнання винуватості, адже якщо така угода не укладена, розгляд кримінального провадження щодо корупційних чи пов'язаних із корупцією кримінальних правопорушень відбувається в загальному порядку і суддя при визначенні міри покарання засудженому не має право застосувати ані положення цієї статті, ані положення ст. 69 КК. У таких випадках покарання буде призначено в межах санкції статті Особливої частини КК із застосуванням загальних засад призначення покарання;

3) досягнення між сторонами угоди про визнання винуватості домовленості (згоди) на те, що міра покарання обиратиметься саме за правилами, визначеними у ч. 1 ст. 69-2 КК. Це обумовлено тим, що застосування приписів цієї статті є правом, а не обов'язком для сторін такої угоди. Ю.А. Пономаренко також зазначає, що кримінально-правовими наслідками укладення угоди про визнання винуватості у кримінальному провадженні щодо корупційного чи пов'язаного з корупцією кримінального правопорушення є: а) призначення покарання у межах санкції статті Особливої частини КК з його реальним відбуванням або б) призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом за правилами ст. 69-2 КК [6, с. 68-69].

Можна виділити і *декілька підстав* застосування приписів ст. 69-2 КК. Першою такою підставою є затвердження судом угоди про визнання винуватості, укладеної між сторонами кримінального провадження щодо корупційних чи пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень. Така угода має відповідати (і це є другою підставою застосування ст. 69-2 КК) як приписам глави 35 КПК у цілому, так і приписам п. 2 або п. 2-1 абз. 6 ч. 4 ст. 469 КПК, про що прямо і зазначається у ч. 1 ст. 69-2 КК.

Відповідно до п. 2 ч. 4 ст. 469 КПК, укладення угоди про визнання винуватості, за якої покарання особі, яка підозрюється (обвинувачується) у вчиненні корупційного чи пов'язаного з корупцією кримінального правопорушення, може бути пом'якшено на підставі ст. 69-2 КК, можлива лише за умов дотримання низки вимог:

1) викриття підозрюваним/обвинуваченим іншої особи у вчиненні корупційного чи пов'язаного з корупцією кримінального правопорушення, що підтверджується доказами, зібраними в процесі досудового розслідування. При цьому в законодавстві використовується термін “у вчиненні *будь-якого* корупційного чи пов'язаного з корупцією кримінального правопорушення”. Тож буквальне тлумачення наведеного фрагменту тексту п. 2 ч. 4 ст. 469 КПК свідчить про те, що підозрюваний/обвинувачений, який укладає угоду про визнання винуватості відповідно до цих положень може викривати не тільки тих співучасників, які спільно та умисно разом із ним вчиняли корупційне кримінальне правопорушення, але й співучасників іншої корупційної схеми, фігурантом якої зазначена особа не є. Аналіз судової практики свідчить про те, що зазвичай при укладанні таких угод на сьогодні здебільшого йдеться про викривання співучасників саме того корупційного кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється (обвинувачується) особа. Натомість аналіз окремих обвинувальних вироків засвідчив, що прокурор може додатково

покласти на підозрюваного/обвинуваченого обов'язок “повідомити Національному бюро щонайменше про 3 (три) факти корупційних правопорушень, вчинених іншими особами, які відповідно до ч. 5 ст. 216 КПК України відносяться до підслідності Національного бюро, надавши детективам під час допиту детальні показання про вказані злочини, обставини їх вчинення та викрити причетних до злочинів осіб” [13];

2) а також повного або часткового відшкодування підозрюваним або обвинуваченим завданого збитку або усунення заподіяної шкоди (якщо такі збитки або шкода були завдані).

Угода про визнання винуватості за приписами п. 2 ч. 4 ст. 469 КПК може бути укладена незалежно від тяжкості корупційного діяння, якщо перелічені вище умови виконані.

Відповідно до п. 2-1 ч. 4 ст. 469 КПК, вимогою укладення угоди про визнання винуватості у випадку одноособового вчинення корупційного кримінального правопорушення чи кримінального правопорушення, пов'язаного з корупцією, на підставі яких підозрюваний/обвинувачений має право на призначення покарання за правилами ст. 69-2 КК є повне відшкодування підозрюваним/обвинуваченим завданого збитку або усунення заподіяної шкоди (якщо таких збитків або шкоди було завдано). У такому випадку КПК встановлює обмеження щодо ступеня тяжкості корупційного кримінального правопорушення, в якому сторони кримінального провадження можуть укласти таку угоду: воно має відноситись виключно до кримінальних проступків, нетяжких або тяжких злочинів. Вбачається, що у випадку вчинення особою особливо тяжкого злочину укладення угоди можливе лише у порядку, передбаченому п. 2 ч. 4 ст. 469 КПК, тобто за умови обов'язкового викриття іншого співучасника корупційної схеми.

Окремий порядок укладення угоди стосується організаторів відповідних кримінальних правопорушень. Якщо саме вони виступають підозрюваними чи обвинуваченими, то укласти угоду про визнання винуватості в принципі заборонено (абз. 6 ч. 4 ст. 469 КПК). Єдиний виняток із цього загального правила – це укладення угоди у порядку, передбаченому п. 2 ч. 4 ст. 469 КПК, але коли організатор викриває іншого організатора корупційного або пов'язаного з корупцією кримінального правопорушення. Іншими словами, закон дозволяє отримати привілеї, визначені ст. 69-2 КК, лише в обмін на більш цінну інформацію щодо цього або іншого кримінального правопорушення.

Після укладення угоди про визнання винуватості прокурор, за погодженням уповноваженого суб'єкта (ч. 2 ст. 470 КПК), невідкладно передає її до суду. Суд, у свою чергу, перевіряє дотримання закону, добровільність домовленостей, після чого може затвердити угоду та призначити узгоджене сторонами покарання.

Одним із найбільших недоліків ст. 69-2 КК є те, що, на відміну від ст. 69 КК, підстави її застосування, які стосуються змісту самої угоди про визнання винуватості, передбачені не у чинному КК, а в КПК. При цьому відбувається порушення приписів ч. 3 ст. 3 КК, відповідно до яких кримінальна протиправність діяння, його караність та інші кримінально-правові наслідки мають бути визначені виключно у кримінальному законодавстві. Тож необхідно констатувати, що положення ч. 3 ст. 3 КК перебувають у колізії із положеннями ч. 1 ст. 69-2 КК. Вочевидь, така колізія має бути в майбутньому усунена законодавцем шляхом внесення відповідних змін до ч. 1 ст. 69-2 КК, відповідно до яких підстава застосування пом'якшення покарання має прописуватися з використанням термінології, властивої чинному кримінальному законодавству.

Що стосується *кримінально-правових наслідків застосування ст. 69-2 КК*, то сторонам угоди про визнання винуватості дозволяється на підставі її приписів пом'якшити покарання виключно в один спосіб: призначити основне покарання, але нижче від його найнижчої (мінімальної) межі, передбаченої у санкції статті Особливої частини КК. При цьому такий строк/розмір не може бути нижчим за ту мінімальну межу (мінімальний строк/розмір), яка встановлена для даного виду покарання в Загальній частині КК. Якщо санкція є альтернативною, то зменшувати можна мінімальний строк/розмір будь-якого з основних видів покарань, передбачених санкцією статті (частини статті) Особливої частини КК [14, с. 288-289].

При обранні покарання із застосуванням правил ст. 69-2 КК сторонам забороняється:

а) узгоджувати призначення підозрюваному/обвинуваченому менш суворе основне покарання, порівняно із тим, що передбачене в санкції статті Особливої частини КК;

б) відмовитись від призначення додаткового покарання, передбаченого в санкції статті Особливої частини КК як обов'язкове.

Ю.А. Пономаренко цілком справедливо зауважує, що у випадку, коли санкція є кумулятивною, і в ній передбачено одне чи два обов'язкових додаткових покарання, то сторони угоди, домовляю-

Додатково слід звернути увагу на ступінь фактичного зменшення строку/розміру основного покарання, узгодженого сторонами угоди про визнання винуватості, у проаналізованих вироках. У межах цього дослідження такий показник визначався як співвідношення між найнижчою межею основного покарання, встановленою санкцією відповідної статті Особливої частини КК, і розміром основного покарання, погодженого сторонами угоди та призначеного судом:

$$\text{Ступінь зменшення (\%)} = \frac{P_{\text{min}} - P_{\text{призн}}}{P_{\text{min}}} \times 100\%,$$

де P_{min} – найнижча (мінімальна) межа основного покарання, передбаченого санкцією статті Особливої частини КК; $P_{\text{призн}}$ – розмір (строк) основного покарання, узгоджений сторонами угоди та призначений судом.

Таким чином, йшлося про визначення того, на скільки відсотків основне покарання, узгоджене сторонами угоди і призначене судом, було знижено порівняно з мінімальною межею санкції відповідної статті Особливої частини КК. За цією методикою загальний діапазон фактичного зменшення покарання у досліджуваних випадках становить приблизно від 33% до 87,5%. Це означає, що в окремих випадках покарання зменшувалося лише на третину від найнижчої межі санкції статті Особливої частини КК, тоді як в інших – призначалося у розмірі, що становив лише близько однієї восьмої від передбаченого мінімуму. Така різниця свідчить про істотну варіативність підходу до застосування ст. 69-2 КК.

5. Проблемні аспекти, пов'язані із застосуванням приписів ст. 69-2 КК на практиці. Аналіз знайдених у ЄДРСР 17 обвинувальних вироків дозволив виявити й низку проблемних аспектів, пов'язаних із застосуванням положень ст. 69-2 КК на практиці.

Першою проблемою є недостатня формалізація підстав у ст. 69-2 КК для призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. У випадку застосування ст. 69 КК такою підставою виступає наявність кількох обставин, що пом'якшують покарання, та одночасно істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, що підтверджується і відповідними правовими позиціями Верховного Суду (див.: постанову колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 21.05.2025 (судова справа № 153/876/24), постанову колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 16.03.2023 (судова справа № 185/1030/22) тощо). При цьому вимагається встановлення цих обставин на момент ухвалення обвинувального вироку судом, тоді як у випадку призначення покарання за правилами ст. 69-2 КК ситуація є складнішою. Законодавець пов'язує застосування цієї норми з "укладанням" угоди про визнання винуватості, тобто з процесуальною дією, результат якої ще не є остаточно встановленим чи таким, що підтверджується відповідними доказами на момент її перевірки та затвердження судом. Особливо це стосується випадків, коли на обвинуваченого покладається обов'язок викрити інших осіб (див.: вирок Херсонського міського суду Херсонської області від 17.04.2025 (судова справа № 766/4926/25) [16], вирок Вищого антикорупційного суду від 10.11.2025 (судова справа № 760/1279/19) [17]), хоча реальна результативність такого викриття буде відома лише пізніше (після того, як суд прийме рішення щодо визнання особи проти якої свідчив підозрюваний/обвинувачений, що уклав угоду про визнання винуватості за правилами п. 2 чи п. 2-1 ч. 4 ст. 469 КПК, винним у вчиненні корупційного чи пов'язаного з корупцією кримінального правопорушення).

Додатково ситуація ускладнюється тим, що відповідно до положень ч. 1 ст. 474 КПК сторона обвинувачення зобов'язана невідкладно направити до суду обвинувальний акт разом з підписаною угодою про визнання винуватості. Така законодавча конструкція фактично унеможливає перевірку ефективності співпраці обвинуваченого на момент затвердження угоди, оскільки відповідні результати можуть бути отримані лише після проведення подальших слідчих дій. Водночас слід зауважити, що відповідно до ст. 476 КПК сторони угоди мають право звернутися до суду з клопотанням про скасування вироку, яким затверджена угода, у разі невиконання її умов. Проте постає питання щодо ефективності такого механізму у випадках, коли обвинувачений фактично виконав усі передбачені угодою дії, спрямовані на викриття інших осіб, однак з об'єктивних причин отриманні відомості не були належним чином зафіксовані або не набули статусу допустимих доказів, зокрема у межах проведення НСРД. За таких умов формально вбачається невиконання умов угоди, хоча поведінка обвинуваченого була належною, що ставить під сумнів справедливість застосування механізму скасування вироку. Крім того, у практиці зустрічаються випадки,

коли в угоді зазначається зобов'язання викрити “щонайменше трьох осіб” (див. вирок Вищого антикорупційного суду від 14.01.2026 (судова справа № 991/11454/25) [13]). Така розширена вимога прямо не передбачена положеннями п. 2 ч. 4 ст. 469 КПК, відповідно до якого достатньо викрити лише одну особу, та створює додаткову правову невизначеність. У сукупності зазначене зумовлює ситуацію, за якої суд, затверджуючи угоду та призначаючи покарання із застосуванням ст. 69-2 КК, фактично орієнтується не на вже встановлені та підтверджені доказами обставини, а на прогнозовану результативність поведінки обвинуваченого в майбутньому. Це, на нашу думку, створює ризик довільного визначення меж допустимої співпраці та, відповідно, підстав для призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.

Другою проблемою є застосування ст. 69-2 КК у кримінальних провадженнях, де корупційне (крім особливо тяжких) або пов'язане з корупцією кримінальне правопорушення, вчинено одноособово та не спричинило майнової шкоди. Слушним у цьому контексті є запитання Д. Є. Криклиця: що саме має виступати підставою для призначення більш м'якого покарання за таких умов? [5, с. 613]. Аналіз судової практики призначення покарання за правилами ст. 69-2 КК дозволяє актуалізувати це питання у зв'язку з тим, що вивчення 3 обвинувальних вироків, ухвалених судами першої інстанції за ст. 366-3 КК засвідчив, що вони вчиняються одноособово, шкоди державі не завдається, співучасників відповідно до п. 2-1 ч. 4 ст. 469 КПК викривати не потрібно [18; 19; 20]. Єдиною підставою для пом'якшення покарання за правилами ст. 69-2 КК у цих výroках є виключно повне визнання підозрюваним/обвинуваченим своєї вини, що за додаткових умов може бути враховано як така обставина, яка пом'якшує покарання, передбачена у п. 1 ч. 1 ст. 66 КК як щире каяття. У цих кримінальних провадженнях сторони угоди про визнання винуватості узгоджували між собою, а суддя після перевірки такої угоди – призначав основне покарання у виді штрафу із виходом за мінімальний його розмір, визначений у санкції ст. 366-3 КК. Проте чи не замало у таких кримінальних провадженнях підстав задля екстраординарного пом'якшення покарання? Виходом із цієї ситуації могло б стати виключення із п. 2-1 ч. 4 ст. 469 КПК вказівки на кримінальні правопорушення, пов'язані з корупцією, проте навряд чи такі зміни можуть бути підтримані законодавцем. Варто тільки згадати про рішення Конституційного суду України від 02.11.2004 № 15-рп/2004 у справі про призначення судом більш м'якого покарання, який визнав неконституційними, а також такими, що суперечать принципам справедливості та індивідуалізації покарання приписи ч. 1 ст. 69 КК в ред. від 05.04.2001, які дозволяли судам призначати більш м'яке покарання, ніж передбачено законом, виключно у випадку вчинення особою особливо тяжкого, тяжкого злочину або злочину середньої тяжкості [21]. Саме це рішення стало підставою для внесення законодавцем подальших змін до ч. 1 ст. 69 КК Законом України “Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідальності” від 15.04.2008 № 270-VI. Тому більш доцільним у цих випадках є встановлення для підозрюваного/обвинуваченого, який укладає угоду у кримінальному провадженні щодо кримінального правопорушення, пов'язаного із корупцією, кримінально-правових наслідків, про які йдеться у випадку призначення покарання за правилами ст. 69-1 КК. В протилежному випадку існує ризик того, що ст. 69-2 КК у відповідних корупційних та пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень фактично використовується як інструмент екстраординарного пом'якшення покарання без належного правового підґрунтя, що буде свідчити про занадто поблажливе ставлення держави до таких корупціонерів.

Третьою проблемою є застосування у судовій практиці усталеного підходу, за якого у випадках, коли корупційне або пов'язане з корупцією кримінальне правопорушення вчиняється військовослужбовцем, то сторони угоди про визнання винуватості фактично застосовують два різних інститути кримінального права: по-перше, призначають основне покарання нижче від найнижчої межі, встановленої у санкції відповідної статті Особливої частини КК, а по-друге, застосовують заміну призначеного покарання на підставі ч. 1 ст. 58 КК або ч. 1 ст. 62 КК, що в кінцевому результаті призводить до призначення менш суворого покарання, ніж передбачено у санкції статті, за якою були кваліфіковані дії засудженого [22; 23; 24; 16]. Показово, що у проаналізованих výroках заміну покарання було застосовано до всіх військовослужбовців, тобто до 10 із 17 осіб: у 9 випадках – за правилами ст. 58 КК основне покарання було замінено на службове обмеження для військовослужбовців строком на два роки із відрахуванням до доходу держави від 10 до 20 відсотків із суми грошового забезпечення, ще в 1 випадку – за правилами ст. 62 КК із направленням до дисциплінарного батальйону на строк 1 рік 1 місяць. Тож статус військовослужбовця фактично надає особі додаткові під-

стави для пом'якшення кримінально-правових наслідків вчинення корупційного діяння. З одного боку, подібний підхід має соціально-правове обґрунтування в умовах воєнного стану та триваючої збройної агресії РФ, оскільки кожен військовослужбовець, який має бойовий досвід та бере участь у захисті держави, цінується на вагу золота. З іншого боку, одночасне застосування пом'якшеного основного покарання і його подальшої заміни на інший, менш суворий вид покарання у кримінальних провадженнях щодо тяжких чи особливо тяжких корупційних кримінальних правопорушень створює ризик надмірної гуманізації кримінально-правової політики у сфері запобігання, протидії та боротьби із корупцією. За таких умов постає питання, чи не призводить така практика до фактичного нівелювання карально-превентивної функції КК та до непропорційно м'якого реагування на корупційну поведінку особи, яка користується перевагами свого військового статусу?

Четвертою проблемою є недостатня формалізація кримінально-правових наслідків призначення покарання за правилами ст. 69-2 КК. Виконання підозрюваним/обвинуваченим умов угоди про визнання винуватості у багатьох випадках одночасно утворює й ті обставини, які традиційно виступають пом'якшувачими обставинами, передбаченими у ч. 1 ст. 66 КК. Так, повне визнання вини за наявності інших додаткових обставин буде свідчити про щире каяття (п. 1 ч. 1 ст. 69 КК), викриття співучасників корупційної схеми, що має бути підтверджено відповідними доказами, утворюватиме активне сприяння розкриттю кримінального правопорушення (п. 1 ч. 1 ст. 69 КК), повне відшкодування завданої шкоди – добровільне відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди (п. 2 ч. 1 ст. 69 КК). Саме це і утворює підстави для призначення покарання за правилами ст. 69-1 КК [5 с. 619]. Водночас правові наслідки застосування ст. 69-1 і ст. 69-2 КК істотно відрізняються: у першому випадку йдеться про зниження максимального строку або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого відповідною санкцією статті Особливої частини КК, тоді як у другому – про призначення покарання нижче від найнижчої межі, встановленої відповідною статтею Особливої частини КК. Зазначена проблема простежується у судовій практиці, де суди, обґрунтовуючи застосування ст. 69-2 КК, посилаються саме на ті обставини, які за своєю правовою природою відповідають підставам для застосування ст. 69-1 КК [16; 24; 25; 26]. Внаслідок цього розмежування між ст. 69-1 і ст. 69-2 КК ускладнюється, а застосування екстраординарного пом'якшення покарання фактично застосовується без належного обґрунтування.

П'ятою проблемою застосування ст. 69-2 КК є поодинокі випадки, за яких сторони угоди відмовляються від призначення додаткових обов'язкових покарань, передбачених у санкціях статей за корупційні чи пов'язані із корупцією кримінальні правопорушення, що прямо суперечить приписам ч. 1 цієї статті. Як уже зазначалося, ця норма допускає виключно таке пом'якшення міри покарання, що полягає у зниженні мінімальної межі основного покарання, визначеного у санкції статті Особливої частини КК. При цьому, на відміну від ст. 69 КК, при узгодженні покарання за правилами ст. 69-2 КК не допускається відмовлятися від призначення обов'язкових додаткових покарань, встановлених санкцією статті Особливої частини КК, якщо їх призначення не суперечить положенням Загальної частини КК. Разом із тим, у окремих вироках сторони угоди про визнання винуватості допустили такі порушення. Зокрема, у двох обвинувальних вироках Володимирського міського суду Волинської області, ухвалених 02.03.2026 у судових справах № 154/410/26 та № 154/413/26, суд затвердив угоди про визнання винуватості, призначивши узгоджене сторонами остаточне покарання у виді 2 років позбавлення волі зі штрафом у розмірі 1 000 н.м.д.г. без призначення обов'язкового додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, передбаченого санкцією ч. 2 ст. 364 КК [27; 28]. Відмова від його призначення обґрунтовувалася тим, що особа проходить військову службу, має бойовий досвід, а тому в умовах воєнного стану її не доцільно звільняти з військової служби. Такий підхід свідчить про неправильне застосування положень ст. 69-2 КК сторонами угоди про визнання винуватості та судом під час призначення покарання.

6. Пропозиції щодо вдосконалення законодавчих положень ст. 69-2 КК, а також внесення інших змін та доповнень до чинного КК та КПК. Враховуючи всі вищевказані недоліки як законодавчих приписів ст. 69-2 КК (у ред. Закону України від 29.10.2024 № 4033-IX), так і недоліків її судового застосування, можна прийти до висновку, що ця стаття має зазнати редакційних змін. Пропонуємо викласти її у такій редакції:

“Стаття 69-2. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, у випадках укладання угоди про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень або кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією

1. У кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень або кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, за наявності активного сприяння розкриттю кримінального правопорушення, що супроводжується викриттям підозрюваним чи обвинуваченим іншої особи (осіб) у вчиненні будь-якого корупційного кримінального правопорушення чи кримінального правопорушення, пов'язаного з корупцією, та якщо інформація щодо вчинення такою особою (особами) кримінального правопорушення буде підтверджена доказами, повного або часткового (з урахуванням характеру та ступеня участі особи у вчиненні кримінального правопорушення) відшкодування завданих збитків чи усунення заподіяної шкоди (за умови, що такі збитки або шкода були завдані), а також при визнанні підозрюваним чи обвинуваченим своєї вини, сторонами угоди про визнання винуватості може бути узгоджено та судом призначено основне покарання нижче від найнижчої межі, встановленої в санкції статті (частини статті) Особливої частини цього Кодексу. У цьому випадку суд не має права призначити покарання, нижче від найнижчої межі, встановленої для такого виду покарання в Загальній частині цього Кодексу.

2. У кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних проступків, нетяжких або тяжких корупційних злочинів, вчинених одноособово за наявності повного відшкодування завданих збитків чи усунення заподіяної шкоди, а також при визнанні підозрюваним чи обвинуваченим своєї вини, сторонами угоди про визнання винуватості може бути узгоджено та судом призначено основне покарання нижче від найнижчої межі, встановленої в санкції статті (частини статті) Особливої частини цього Кодексу. У цьому випадку суд не має права призначити покарання, нижче від найнижчої межі, встановленої для такого виду покарання в Загальній частині цього Кодексу.

3. У кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних проступків, нетяжких або тяжких корупційних злочинів, вчинених одноособово та за відсутності заподіяної шкоди або завданих збитків, а також у кримінальних правопорушеннях, пов'язаних з корупцією, при визнанні підозрюваним чи обвинуваченим своєї вини, сторонами угоди про визнання винуватості може бути узгоджено та судом призначено основне покарання строк або розмір якого не може перевищувати двох третин максимального строку або розміру покарання, передбаченого відповідною санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу.

4. На підставах, передбачених у частині першій, другій та третій цієї статті, сторони про визнання винуватості не мають права не узгодити, а суд не має права не призначити додаткове покарання, що передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу як обов'язкове.”

Для усунення будь-яких розбіжностей у визначенні співвідношення положень ст. 69 та 69-2 КК пропонуємо доповнити частину 1 ст. 69 абзацем 2 такого змісту:

“Обмеження щодо призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, передбачені абзацом першим цієї частини, не застосовуються, якщо суд приймає рішення про призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом у випадку затвердження угоди про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією.”

Частину 2 статті 69-2 КК (у ред. Закону України від 29.10.2024 № 4033-IX) слід виключити. Натомість доцільно доповнити ст. 75 КК України частиною 3 такого змісту:

“3. У разі призначення покарання відповідно до ст. 69-2 цього Кодексу особа не може бути звільнена від відбування такого покарання з випробуванням, передбаченими частинами 1-4 цієї статті”.

Відповідні зміни мають бути внесені і до чинного КПК. Зокрема, із абз. 6 ч. 4 ст. 469 КПК мають бути виключені приписи п. 2 та п. 2-1. Доцільно буде доповнити цей Кодекс положеннями, які дозволили б запровадити до кримінально-процесуального законодавства інститут відкладеної угоди про визнання винуватості.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки:

Аналіз змін, внесених до чинного КК Законом України від 29.10.2024 № 4033-IX, свідчить про кардинальну зміну вектора державної антикорупційної політики в бік її пом'якшення. Зокрема, ст. 69-2 КК була включена до чинного кримінального законодавства для того, щоб збільшити кількість укладених угод про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних чи пов'язаних із корупцією кримінальних правопорушень. На думку авторів законопроекту, такий крок має пришвидшити здійснення кримінального провадження та підвищити ефективність протидії корупції з боку антикорупційних органів. До того ж, положення цієї статті дозволяє реалізу-

вати принцип невідворотності кримінальної відповідальності та покарання у випадку засудження особи за вчинення корупційного чи пов'язаного із корупцією кримінального правопорушення.

За своєю правовою природою положення ст. 69-2 КК є спеціальними правилами (спеціальними засадами) призначення покарання. Вони уточнюють загальні положення ч. 5 ст. 65 КК щодо узгодження покарання сторонами угоди про визнання винуватості та виступають спеціальною нормою щодо ст. 69 КК у випадках її застосування сторонами угоди в кримінальних провадженнях щодо корупційних та пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень.

Передумовою для пом'якшення покарання за правилами ст. 69-2 КК є вчинення особою корупційного чи пов'язаного з корупцією кримінального правопорушення, в якому сторони уклали угоду про визнання винуватості і домовились щодо призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Підставою для її застосування є наявність умов (викриття іншої(-их) особи(-іб), відшкодування завданих збитків чи усунення заподіяної шкоди, визнання підозрюваним/обвинуваченим своєї вини), які дають змогу призначити більш м'яке покарання, ніж передбачено законом, а також затвердження такої угоди судом після перевірки на відповідність вимогам КК та КПК. Кримінально-правовими наслідками застосування приписів ст. 69-2 КК є пом'якшення покарання шляхом призначення основного покарання, нижче від найнижчої (мінімальної) межі, встановленої для цього покарання в санкції статті (частини статті) Особливої частини КК.

Судова практика показує, що під час застосування ст. 69-2 КК виникають певні проблеми, обумовлені радше недосконалістю її законодавчих приписів. Зокрема, йдеться про недостатню формалізацію підстав екстраординарного пом'якшення, а також її кримінально-правових наслідків, «подвійне» пом'якшення покарання щодо військовослужбовців через застосування інституту заміни покарання, а також окремі випадки безпідставної відмови сторін угоди про визнання винуватості, а згодом і суддів, від призначення додаткових обов'язкових покарань, визначених у санкції статті (частини статті) Особливої частини КК. Фактичний діапазон зменшення покарання є вкрай широким, що свідчить про нерівномірність підходів сторін кримінального провадження та суддів до пом'якшення покарання за правилами ст. 69-2 КК.

Окремого значення набуває проблема нормативної колізії між ч. 3 ст. 3 КК та положеннями ст. 69-2 КК, оскільки підстави для застосування цієї спеціальної норми фактично закріплено в КПК, тоді як умови та кримінально-правові наслідки визначено в КК. Така конструкція не відповідає вимозі ч. 3 ст. 3 КК – визначати підстави для пом'якшення покарання виключно в чинному кримінальному законодавстві, а тому потребує законодавчого врегулювання.

Доцільним вбачається вдосконалення положень ст. 69-2 КК шляхом їх приведення у відповідність до термінології чинного КК та усунення колізії з ч. 3 ст. 3 КК, чітке визначення підстав для пом'якшення покарання та диференціація кримінально-правових наслідків. У зв'язку із цим пропонується викласти ст. 69-2 КК у такій редакції:

“Стаття 69-2. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, у випадках укладання угоди про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень або кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією.

1) У кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень або кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, за наявності активного сприяння розкриттю кримінального правопорушення, що супроводжується викриттям підозрюваним чи обвинуваченим іншої особи (осіб) у вчиненні будь-якого корупційного кримінального правопорушення чи кримінального правопорушення, пов'язаного з корупцією, та якщо інформація щодо вчинення такою особою (особами) кримінального правопорушення буде підтверджена доказами, повного або часткового (з урахуванням характеру та ступеня участі особи у вчиненні кримінального правопорушення) відшкодування завданих збитків чи усунення заподіяної шкоди (за умови, що такі збитки або шкода були завдані), а також при визнанні підозрюваним чи обвинуваченим своєї вини, сторонами угоди про визнання винуватості може бути узгоджено та судом призначено основне покарання нижче від найнижчої межі, встановленої в санкції статті (частини статті) Особливої частини цього Кодексу. У цьому випадку суд не має права призначити покарання, нижче від найнижчої межі, встановленої для такого виду покарання в Загальній частині цього Кодексу.

2) У кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних проступків, нетяжких або тяжких корупційних злочинів, вчинених одноособово за наявності повного відшкодування завданих збитків чи усунення заподіяної шкоди, а також при визнанні підозрюваним чи обвинуваченим своєї вини, сторонами угоди про визнання винуватості може бути узгоджено та судом призначено

основне покарання нижче від найнижчої межі, встановленої в санкції статті (частини статті) Особливої частини цього Кодексу. У цьому випадку суд не має права призначити покарання, нижче від найнижчої межі, встановленої для такого виду покарання в Загальній частині цього Кодексу.

3) У кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних проступків, нетяжких або тяжких корупційних злочинів, вчинених одноособово та за відсутності заподіяної шкоди або завданих збитків, а також у кримінальних правопорушеннях, пов'язаних з корупцією, при визнанні підозрюваним чи обвинуваченим своєї вини, сторонами угоди про визнання винуватості може бути узгоджено та судом призначено основне покарання строк або розмір якого не може перевищувати двох третин максимального строку або розміру найбільш суворого покарання, передбаченого відповідною санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу.

4) На підставах, передбачених у частині першій, другій та третій цієї статті, сторони про визнання винуватості не мають права не узгодити, а суд не має права не призначити додаткове покарання, що передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу як обов'язкове”.

Передбачається й низка інших наскрізних змін як до положень чинного КК, так і чинного КПК, спрямованих на усунення більшості законодавчих колізій, що виникли у зв'язку із прийняттям та набранням чинності положень Закону України від 29.10.2024 № 4033-IX.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Regulation - EU - 2024/792 - EN - EUR-Lex. *EUR-Lex – Access to European Union law – choose your language*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/792/oj/eng> (дата звернення: 30.01.2026).
2. The 2025 Corruption Perceptions Index in the world. The 2025 Corruption Perceptions Index in the world. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/en/> (дата звернення: 30.01.2026).
3. Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення регулювання угод про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією: Закон України від 29.10.2024 № 4033-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4033-20#Text> (дата звернення: 30.01.2026).
4. Євдокімова О.В. Законотворчі ініціативи щодо реформування кримінально-правових наслідків укладання угод про визнання винуватості за корупційні кримінальні правопорушення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 330-333. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-7/80>.
5. Крикливець Д.Є. Призначення покарання за правилами статті 69-2 КК України: характеристики правил та питання пеналізації. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 1. С. 608–614. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.101>.
6. Пономаренко Ю.А. Кримінально-політичні і кримінально-правові питання пеналізації корупційних і пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень в Україні на сучасному етапі / Політика у сфері боротьби зі злочинністю: стан та перспективи: колективна монографія / за заг. ред. проф. П.Л. Фріса. Київ, Ваіте, 2025. 202 с. С. 64-74. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/807a486f-9e70-4af6-b44e-e1db2c59082f/content> (дата звернення: 02.03.2026).
7. Рябчинська О.П., Большакова Д.О. Особливості пом'якшення покарання особам, які вчинили корупційні кримінальні правопорушення, при укладенні угод про визнання винуватості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2025. Т. 4. № 90. С. 142–150. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.4.19>.
8. Гончарук В.Л. Новели кримінального законодавства щодо угод про визнання винуватості в корупційних правопорушеннях: у пошуках оптимальної моделі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2025. Випуск 86, частина 4. С. 210–218. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.1.4.34>.
9. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення регулювання угод про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, пов'язаних

- з корупцією» (реєстр. № 12039 від 17.09.2024). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/ Bills/CardByRn?regNum=12039&conv=9> (дата звернення: 12.03.2026).
10. Beccaria C. *Dei delitti e delle pene*. Milano: 1764–248 URL: <https://archive.org/details/deidelittiedelle00becc/page/58/mode/2up?ref=ol> (дата звернення: 03.03.2026).
 11. Про практику здійснення судами кримінального провадження на підставі угод: Постанова; Вищий спеціалізований суд від 11.12.2015 № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013740-15#Text> (дата звернення: 14.03.2026).
 12. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін, В.І. Борисов та ін.; за ред. В.Я. Тація, В.І. Тютюгіна, В.І. Борисова. 6-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2020. 584.
 13. Вирок Вищого антикорупційного суду від 14 січня 2026 р., судова справа № 991/11454/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133280942> (дата звернення: 15.03.2026).
 14. Давидович І.В. Призначення покарання / Див. у Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): підручник: у 2 книгах/ за ред. О.О. Дудорова, А.А. Стрижевської. Книга 2. Вчення про заходи кримінально-правового впливу. Загальна частина кримінального права європейських держав. Київ: “Норма права”, 2025. 788 с.
 15. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 21 лютого 2024 р., судова справа № 686/11385/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117241448> (дата звернення: 15.03.2026).
 16. Вирок Херсонського міського суду Херсонської області від 17 квітня 2025 р., судова справа № 766/4926/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126776527> (дата звернення: 15.03.2026).
 17. Вирок Вищого антикорупційного суду від 10 листопада 2025 р., судова справа № 760/1279/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131671213> (дата звернення: 15.03.2026).
 18. Вирок Деснянського районного суду м. Чернігова від 01 серпня 2025 р., судова справа № 750/8985/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129254131> (дата звернення: 15.03.2026).
 19. Вирок Деснянського районного суду м. Чернігова від 24 квітня 2025 р., судова справа № 750/2855/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126845360> (дата звернення: 15.03.2026).
 20. Вирок Новозаводського районного суду міста Чернігова від 12 березня 2025 р., судова справа № 751/1236/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125758925> (дата звернення: 15.03.2026).
 21. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м’якого покарання): Рішення Конституційного суду України; Окрема думка від 02.11.2004 № 15-рп/2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04#Text> (дата звернення: 15.03.2026).
 22. Вирок Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 13 лютого 2025 р., судова справа № 183/838/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125126524> (дата звернення: 15.03.2026).
 23. Вирок Дніпропетровського районного суду Дніпропетровської області від 24 квітня 2025 р., судова справа № 175/4043/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127037419> (дата звернення: 15.03.2026).
 24. Вирок Самарського районного суду м. Дніпра від 09 липня 2025 р., судова справа № 214/2900/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128723165> (дата звернення: 01.03.2026).
 25. Вирок Приморського районного суду м. Одеси від 20 серпня 2025 р., судова справа № 522/14382/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129664665> (дата звернення: 15.03.2026).
 26. Вирок Кам’янець-Подільського міськрайонного суду Хмельницької області від 07 квітня 2025 р., судова справа № 676/2220/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126402661> (дата звернення: 15.03.2026).
 27. Вирок Володимирського міського суду Волинської області від 02 березня 2026 р., судова справа № 154/410/26. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134499698> (дата звернення: 15.03.2026).

28. Вирок Володимирського міського суду Волинської області від 02 березня 2026 р., судова справа № 154/413/26. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134522653> (дата звернення: 15.03.2026).

Дата першого надходження рукопису до видання: 01.04.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 23.04.2026
Дата публікації: 10.05.2026

© Забуга Ю.Ю., Васянович Д.О., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0